

רות - רש"י

[א](#) [ב](#) [ג](#) [ד](#)

רות פרק-א

[א] ויהי בימי שפוט השופטים. לפני מלוך מלך שאול שהיו הדורות מתפרנסים על ידי שופטים ובימי אבצן היה שאמרו רבותינו אבצן זה בועז : וילך איש. עשיר גדול היה ופרנס הדור ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניי הבאים לדוחקו לכך נענש : **[ב]** אפרתים. חשובים וכן (שמואל א א) בן תוחו בן צוף אפרתי אבגיי"נוס, ראה חשיבותו שהרי השיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של עגלון היתה, ד"א אפרתים בית לחם קרויה אפרת : **[ג]** איש נעמי. למה נאמר מכאן אמרו אין איש מת אלא לאשתו (ואמר איש נעמי כלומר לפי שהוא היה איש נעמי ושולט עליה והיא טפלה לו לכן פגעה בו מדת הדין ולא בה) : **[ה]** גם שניהם. מהו גם בתחלה לקו בממונס ומתו גמליהם ומקניהם אח"כ מתו גם הם : **[ז]** ותצא מן המקום. למה נאמר הרי כבר נאמר ותשב משדה מואב ומהיכן תשוב אם לא תצא מן המקום שהיתה שם אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם פנה זיוה פנה הדרה פנה שבחה של עיר וכן (בראשית כה) ויצא יעקב מבאר שבע : **[יב]** כי זקנתי מהיות לאיש. שאנשא לו ואוליד בנים ותנשאו להם שאינם אסורים לכם ואינכם אסורים להם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו שאינה זקוקה ליבם לפי שלא היו למחלון וכליון קדושין בהן שנכריות היו ולא נתגיירו ועכשיו הן באות להתגייר כמו שנאמר כי אתך נשוב לעמד מעתה נהיה לעם אחד : **כי אמרתי יש לו תקוה.** כי אפילו אמר לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד וללדת בנים : **וגם הייתי הלילה לאיש.** ויותר מכן אפילו הריתי הלילה זכרים : **וגם ילדתי בנים.** או אפילו כבר ילדתי בנים : **[יג]** הלהן תשברנה. בתמיה שמא להם תצפנה עד אשר יגדלו לשון (תהלים קמו) שברו על ה' אלהיו : **תעגנה.** לשון אסור כלא כמו עג עוגה ועמד בתוכה ויש פותרין לשון עיגון ולא יתכן שאם כן היה לו לינקד הנו"ן דגש או לכתוב שני נוני"ן

כי יצאה בי יד ה'. אמר רבי לוי כל מקום שנאמר יד ה' מכת דבר היא ובנין אב לכולם (שמות ט) הנה יד ה' הויה : **[טו]** **הנה שבה יבמתך.** זה טעמו למעלה תחת השייך לפי שהוא לשון עבר (אסתר ב) ובבקר היא שבה טעמו למטה בביי"ת לפי שהוא לשון הווה וכן כל כיוצא בהם : **[טז]** אל תפגע בי. אל תפצרי בי : **כי אל אשר תלכי אלך.** מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבה להתגייר מודיעים לו מקצת עונשים שאם בא לחזור בו יחזור שמתוך דברים של רות אתה למד שאמרה לה נעמי אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת א"ל באשר תלכי אלך, אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינה אישה אמרה לה באשר תליני אלין, עמנו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלוש עשרה מצות עמך עמי, אסור לנו ע"א אלהיך אלהי, ארבע מיתות נמסרו לבית דין באשר תמותי אמות, שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין אמרה לה ושם אקבר : **[יז]** **כה יעשה ה' לי.** כאשר התחיל להרע שיצאה בי ידו להמית אישי ולירד מנכסי : **וכה יוסיף.** אם יפריד ביני וביניך כי אם המות : **[יח]** **ותחדל לדבר אליה.** מכאן אמרו אין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו : **[יט]** **ותלכנה שתיהם.** אמר רבי אבהו בא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקב"ה כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה אותה הכתוב לנעמי : **ותהם כל העיר.** נעשית הומיה כל העיר כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום : **הזאת נעמי.** ה"א נקודה חטף מפני שהיא בתמיה הזאת נעמי שרגילה לצאת בצבים ובפרדים חזיתם מה עלתה לה על אשר יצאתה לחוצה לארץ : **[כא]** **מלאה הלכתי.** בעושר ובנים, ד"א שהיתה מעוברת : **ענה בי.** העיד עלי שהרשעתי לפניו, ד"א ענה בי מדת הדין כמו וענה גאון ישראל : **[כב]** **בתחלת קציר שעורים.** בקצירת העומר הכתוב מדבר :

רות פרק-ב

[א] **מודע.** קרוב בן אחיו של אלימלך היה אמרו רבותינו ז"ל אלימלך ושלמון אבי בועז ופלוני אלמוני הגואל ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב היו ולא הועילו להם זכות אבותם בצאתם מהארץ לחוצה לארץ : **[ב]** **אלכה נא השדה.** לאחד משדות אנשי העיר אחרי אחד מהם אשר אמצא חן בעיניו שלא יגער בי : **ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו.** אחר מי אשר אמצא חן בעיניו : **[ג]** **ותבא ותלקט בשדה.** מצינו במדרש רות עד לא אזלת אתת שהוא אומר ותבא ואחר ותלקט אלא שהיתה מסמנת הדרכים קודם שנכנסה לשדה והלכה ובאה וחזרה לעיר כדי לעשות סימנים וציונים שלא תטעה בשבילין ותדע לשוב : ויקר מקרה לבא בחלקת השדה אשר לבועז : **[ה]** **למי הנערה הזאת.** וכי דרכו של בועז לשאול בנשים אלא דברי צניעות וחכמה ראה בה שתי שבלים לקטה שלשה אינה לקטה והיתה מלקטת עומדות מעומד ושוכבות

מיושב כדי שלא תשחה : [\[ו\]](#) **השבה עם נעמי**. הטעם למעלה תחת השייך לפי שהוא לשון עבר ואינה לשון פועלת : [\[ז\]](#) **ותאמר**. בלבה : **אלקטה נא**. לקט השבלים : **ואספתי בעמרים**. שכחה של עמרים : [\[ט\]](#) **וצמית והלכת אל הכלים**. ואם תצמאי אל תכלמי מלכת ולשתות מכלי המים אשר ישאבון הנערים : [\[יג\]](#) **לא אהיה כאחת שפחתך**. איני חשובה כאחת מן השפחות שלך : [\[יד\]](#) **וטבלת פתך בחומץ**. מכאן שהחומץ יפה לשרב : **ויצבט לה קלי**. ויושט לה ואין לו דמיון במקרא אלא בלשון משנה אחוריים ותוך ובית הצביטה : [\[טז\]](#) **וגם של תשלו**. שכח תשכחו עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים תרגום כל שגגה שלותא וכן על השל, דבר אחר לשון כי ישל זיתך : **צבתים**. עמרים קטנים יש דוגמתו בלשון משנה מצאן צבתים או כריכות : [\[יט\]](#) **יהי מכירך ברוך**. בעל השדה שנשא ונתן לך פנים ללקט בשדהו : [\[כ\]](#) **את החיים ואת המתים**. שזן ומפרנס את החיים ונטפל בצורכי המתים :

רות פרק-ג

[\[ב\]](#) **מדעתנו**. קרובינו : **הנה הוא זורה**. המוץ ווונטו"ר בלע"ז : **הלילה**. שהיה הדור פרוץ בגנבה וגזל והיה ישן בגורנו לשמור גורנו : [\[ג\]](#) **ורחצת** מטנוף ע"ז שלך : **וסכת**. אלו מצות : **ושמת שמלותיך**. בגדים של שבת : **וירדת הגורן**. וירדתי כתיב זכותי תרד עמך : **אל תודעי לאיש**. לבועז : [\[ו\]](#) **ותרד הגורן ותעש**. היא אמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך ואחר כך וירדת הגורן והיא לא עשתה כן אלא אמרה אם ארד כשאני מקושטת הפוגע בי והרואה אותי יאמר שאני זונה לפיכך ירדה בתחלה הגורן ואחר כך קשטה את עצמה כאשר צותה חמותה : [\[ז\]](#) **וייטב לבו**. עסק בתורה : **ותבא בלט**. בנחת : [\[ח\]](#) **ויחרד האיש**. כסבור שד הוא ובקש לזעוק והיא אחזתו ולפפתו בזרועותיה : **וילפת**. ואחז כמו (שופטים טז) וילפת שמשון : **והנה אשה**. נתן ידו על ראשה והכיר שהיא אשה : [\[ט\]](#) **ופרשת כנפך**. כנף בגדך לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין : **כי גואל אתה**. לגאול נחלת אישי כמו שנאמר (ויקרא כה) בא גואלו הקרוב אליו וגאל וגומר וחמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיזכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון : [\[י\]](#) **מן הראשון**. אשר עשית עם חמותך : [\[יב\]](#) **ועתה כי אמנס**. אם כתיב ולא קרי כלומר משמע ספק ודאי יש גואל קרוב ממנו, (ס"א אם משמע ספק והוא ודאי), אמר רבי יהושע בן לוי שלמון ואלימלך וטוב אחים היו ומהו אשר לאחינו לאלימלך לעולם קורא אדם את דודו אחיו כענין שנאמר (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו והלא אברהם דודו היה כך היה בועז לאלימלך בן אחיו קרובו של מחלון אבל טוב היה קרוב יותר : **קרוב ממני**. שהוא אח ואני בן אח : [\[יג\]](#) **ליני הלילה**. ליני בלא איש : **חי ה'**. אמרה לו בדברים אתה

מוציאני קפץ ונשבע לה שאינה מוציאה בדברים ויש מרבתינו אמרו ליצרו נשבע שהיה יצרו מקטרגו אתה פנוי והיא פנויה בא עליה ונשבע שלא יבא עליה אלא על ידי נישואין : [\[יד\]](#) **ויאמר אל יודע**. מוסב על ותקם בטרם יכיר הוא זרז לקום כי אמר בלבו אין כבודי שיודע כי באה האשה הגורן : [\[טו\]](#) **שש שעורים**. אי אפשר לומר שש סאין שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה אלא שש שעורים ממש ורמז לה שעתיד לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות רוח חכמה ובינה עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' : [\[יח\]](#) **כי אם כלה**. האיש את הדבר היום :

רות פרק-ד

[\[א\]](#) **פלני אלמני**. ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול : **פלני אלמני**. מתורגם בנביאים (שמואל א' כא) כסי וטמיר : **פלני**. מכוסה ונעלם לשון (דברים יז) כי יפלא (בראשית יח) היפלא מה' דבר : **אלמני**. אלמון מבלי שם, (ס"א אלמוני שהיה אלמן מד"ת שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית והוא אמר פן אשחית את נחלתי) : [\[ד\]](#) **ואדעה כי אין זולתך**. קרוב לגאול : [\[ה\]](#) **ומאת רות המואביה**. אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא אם כן תשאנה : [\[ו\]](#) **פן אשחית את נחלתי**. זרעי כמו (תהלים קכז) נחלת ה' בנים לתת פגם בזרעי שנאמר (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית : [\[ז\]](#) **על הגאלה**. זו מכירה : **תמורה**. זו חליפין : **שלף איש נעלו**. זהו קניין כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל, ורבתינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים קונין בכליו של קונה ובוועז נתן לגואל ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבועז : **וזאת התעודה בישראל**. משפט העדות : [\[י\]](#) **להקים שם המת על נחלתו**. מתוך שאשתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אשת מחלון שמו נזכר עליה : [\[יא\]](#) **כרחל וכלאה**. אף על פי שהיו משבט יהודה ומבני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית והקדימו רחל ללאה : **וקרא שם**. כלומר יגדל שמך : [\[יב\]](#) **כבית פרץ**. שיצאנו ממנו : [\[יט\]](#) **ואלה תולדות פרץ**. לפי שייחס את דוד על שמה של רות המואביה חזר ויחסו על שם יהודה : חסלת מגלת רות :